

Zpráva o přípravě a realizaci pilotního sběru dat šetření PISA 2022

Základní informace o mezinárodním šetření PISA

Projekt Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj PISA (Programme for International Student Assessment) se od roku 2000 v tříletých cyklech zaměřuje na zjišťování úrovně čtenářské, matematické a přírodovědné funkční gramotnosti patnáctiletých žáků. **Předkládaná zpráva je věnována přípravě a průběhu pilotního šetření cyklu PISA 2022 v České republice.**

Pilotní šetření se koná vždy rok před hlavním šetřením na menším vzorku škol a jeho cílem je ověřit validitu a spolehlivost nově vyvinutých testových nástrojů a také postupů spojených se sběrem a vyhodnocováním dat. Úspěšná realizace pilotního šetření je jedním z klíčových předpokladů vysoké kvality a mezinárodní porovnatelnosti získaných dat.

Každý cyklus šetření PISA se podrobně věnuje jedné ze tří výše uvedených domén (čtenářská, matematická a přírodovědná gramotnost) – jedná se o tzv. hlavní doménu, přičemž zbývající dvě jsou považovány za tzv. vedlejší domény. V aktuálně probíhajícím cyklu šetření je hlavní sledovanou oblastí **matematická gramotnost**, která byla naposledy podrobně sledována v roce 2012. Koncepční rámec zjišťování matematické gramotnosti (teoretický základ a metodika testování) z roku 2012 byl revidován podle nejnovějších pedagogických, didaktických a psychologických poznatků a na základě nového rámce byla vytvořena sada nových úloh využívajících potenciál počítačového testování. To je patrné především v přechodu na tzv. **adaptivní testování**, v němž žáci s různou úrovní dovedností vypracovávají testové moduly různé obtížnosti.

V šetření PISA 2022 se žáci dále účastní testování v oblasti **přírodovědné a čtenářské gramotnosti**, čímž je zachována možnost sledování trendů ve vývoji výsledků. Potenciálu počítačového testování využívá nová doména **tvůrčí myšlení**¹, sledující schopnost žáků kreativně uvažovat při řešení problémů každodenního života. V cyklu PISA 2022 se Česká republika opětovně zapojuje do testování **finanční gramotnosti**, přičemž tato oblast byla naposledy zkoumána v roce 2012. Vedle kognitivních testů žáci vypracovávají žákovský dotazník, ICT dotazník a dotazník věnovaný finanční gramotnosti. Pro ředitele škol je připraven online školní dotazník. Celé šetření probíhá elektronickou formou, a to nejen samotné testování a vyplňování dotazníků, ale i administrace a zpracování výsledků.

Příprava a realizace pilotního sběru dat šetření PISA 2022

Přestože cyklus mezinárodního šetření PISA je od svých počátků v roce 2000 tříletý, šetření PISA 2022 je prvním cyklem, který probíhá se čtyřletým odstupem.

Pilotní sběr dat² se měl podle původního harmonogramu uskutečnit v dubnu 2020, tedy v době, kdy nejen v České republice, ale i napříč zúčastněnými zeměmi a ekonomikami celého světa byla zavedena rozsáhlá protipandemická opatření cílená na boj se šířením nového typu

¹ V angličtině označovaná jako creative thinking.

² Výrazy pilotní šetření a pilotní sběr jsou ve zprávě používány jako rovnocenné alternativy.

koronaviru covid-19. Plošné uzavírání škol znemožňující prezenční výuku žáků vedlo nakonec k dohodě zemí zapojených do šetření PISA a Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj o ročním odkladu pilotního sběru dat, a tedy celého cyklu PISA. Ačkoli ani na jaře 2021 nebyla pandemická situace příznivá a prezenční výuka žáků byla na velmi dlouhou dobu přerušena, bylo nakonec možné pilotní šetření v České republice uskutečnit. Zapojilo se do něj 22 škol v období od konce dubna do začátku června 2021.

Příprava cyklu 2022 byla zahájena v roce 2018 a mezinárodní konsorcium ve spolupráci se zapojenými zeměmi věnovalo pozornost práci na koncepčním rámci, návrhům a výběru nových testových úloh, návrhům úprav dotazníkových položek. Tyto činnosti pokračovaly v roce 2019.

Členové týmu mezinárodních šetření se postupně zapojovali v jednotlivých měsících do následujících činností spojených s pilotním šetřením PISA 2022.

Leden až prosinec 2019
<ul style="list-style-type: none">• Připomínkování pracovního návrhu koncepčního rámce matematické gramotnosti PISA 2022 pro mezinárodní konsorcium.• Připomínkování návrhu nových úloh matematické gramotnosti.• Připomínkování návrhů dotazníků (žákovský, ICT, školní) pro pilotní šetření.• Příprava české verze úloh a dotazníků vycházejících z anglického a francouzského zdrojového textu, rekonciliace překladů.• Předání návrhu české verze úloh a dotazníků mezinárodnímu konsorciu k verifikaci a spolupráce při kontrole přesnosti a správnosti překladů.• Příprava české verze dotazníků do webové aplikace mezinárodního centra, ve které probíhá vyplňování elektronických dotazníků.• Příprava podkladů k výběru škol navržených do šetření pro mezinárodní centrum.• Účast na pravidelných jednáních řídicího výboru (jaro a podzim), pravidelných jednáních národních koordinátorů a specializovaných školeních.• Komunikace s mezinárodním konsorciem probíhala průběžně.
Leden 2020
<ul style="list-style-type: none">• Ověřování funkčnosti testové aplikace SDS (Student Delivery System).• Oslovení škol vybraných pro účast v pilotním šetření.• Komunikace se školami – aktualizace kontaktů na školní koordinátory a zadavatele testu.• Příprava české verze školních materiálů (pokyny, formuláře, scénář pro zadávání testování) – překlad, verifikace, zapracování připomínek verifikátora.• Účast na školení k vyhodnocování úloh s tvorbou odpovědi.• Komunikace s mezinárodním konsorciem probíhala průběžně.
Únor 2020
<ul style="list-style-type: none">• Příprava české verze materiálů k vyhodnocování úloh s tvorbou odpovědi.• Komunikace se školami (školními koordinátory) – diagnostika počítačů, příprava seznamů patnáctiletých žáků.• Komunikace s mezinárodním konsorciem probíhala průběžně.

Březen 2020

- Kompletace a distribuce USB flash disků s testovou aplikací školám.
- Komunikace se školami (školními koordinátory a zadavateli) – logistické přípravy s ohledem na vývoj pandemické situace.
- Sběr dat v plánovaném termínu 30. 3. – 30. 4. musel být odložen z důvodu pandemie covidu-19.
- Dočasné přerušování spolupráce se školami (odklad pilotního šetření na jaro 2021).
- Komunikace s mezinárodním konsorciem probíhala průběžně.

Duben až prosinec 2020

- Vypracování podkladů pro mezinárodní konsorcium a OECD k možnostem posunu pilotního sběru.
- Práce na rozšíření české verze materiálů pro vyhodnocování domény tvůrčí myšlení v návaznosti na přepracovanou verzi od mezinárodního konsorcia.
- Příprava české verze dotazníkového modulu reflektujícího dopad pandemie covidu-19 na výuku (Global Crisis Module).
- Příprava české verze pokynů pro vyhodnocování žákovských odpovědí z oblasti finanční gramotnosti.
- Aktualizace české verze školních materiálů (pokyny, formuláře, scénář pro zadávání testování).
- Komunikace s mezinárodním konsorciem probíhala průběžně.

Leden až duben 2021

- Aktualizace školních materiálů s ohledem na změnu cyklu z PISA 2021 na PISA 2022.
- Příprava české verze dotazníkového modulu reflektujícího dopad pandemie covidu-19 na výuku (Global Crisis Module).
- Účast na online školení k vyhodnocování úloh s tvorbou odpovědi a školení k datovému managementu.
- Příprava materiálů pro pilotní ověření online módů testování PISA na Chromeboocích.
- Ověřování funkčnosti testové aplikace SDS (Student Delivery System) a CDS (Chromebook Delivery System).
- Příprava videotutoriálů pro školní koordinátory a zadavatele testu.
- Kompletace a distribuce USB s testovou aplikací školám.
- Příprava a realizace online školení pro zadavatele testu.
- Komunikace s mezinárodním konsorciem probíhala průběžně.

Květen 2021

- Realizace pilotního sběru dat v období 10. 5. – 4. 6. na 22 školách (zúčastnilo se 700 žáků), organizačně-technická spolupráce se školami (včetně dovezení notebooků do části škol).
- Online vyplňování školního dotazníku řediteli škol.
- Komunikace s vedením zapojených škol pro zajištění reflektivních zpráv.
- Zpracování formulářů a dat z testování – činnosti datového managementu.
- Příprava vyhodnocování úloh s tvorbou odpovědi z testů čtenářské, matematické a přírodovědné gramotnosti, z oblasti tvůrčího myšlení, z finanční gramotnosti a příprava zpracování dotazníkových otázek popisujících povolání rodičů (mezinárodní klasifikace ISCO).
- Komunikace s mezinárodním konsorciem probíhala průběžně.

Červen a červenec 2021

- Příprava datových podkladů pro vyhodnocování úloh s tvorbou odpovědi.
- Školení hodnotitelů a vlastní vyhodnocování odpovědi.
- Supervize vyhodnocování žákovských odpovědí s průběžnými kontrolami shody hodnotitelů.
- Zprostředkování konzultací mezi hodnotiteli, národním centrem a mezinárodním konsorciem.
- Přeskolení ve vyhodnocování vybraných položek testových úloh za účelem dosažení požadované shody ve vyhodnocování.
- Zpracování národních datových souborů včetně jejich čištění ve spolupráci s mezinárodním konsorciem a jejich odevzdání k mezinárodnímu zpracování.

